افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مبـــاد بدین بوم و بر زنده یک تن مــباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com afgazad@gmail.com

Ideological	مسایل ایدولوژیک

محمد هارون خپل شعشعي

۳۱ جنوری ۲۰۱۲

د
علي محمد مُخلِص
عرفاني فرهنګ
د
محمد هارون خپل شعشعي
ليکنه او څېړنه
۳۷

۱۰۶- زُهد او زاهد:

په تصوفي او عرفاني اصطلاح، زهد له حرامو څخه ليريتوب؛ او د دونيايي اړېکو پرې کولو ته وايي . د وتلي عرفاني شېخ - عزيزالدين نسفي (۶۳۰ - ۷۰۰ هـ ق) له نظره، زاهد هغه چاته وايي، چي په دونيا (دنيا) کي څه ولري؛ خو په خپله خوښه او رضا يې پريښي يي (وي) . هغه څوک، چي له لويه سره يې د دونيا له مال او شتمنيو څخه څه نه يي په برخه سوي، زاهد نه بلکي فقير دئ، چي بحث يې د فقر تر سر ليک لاندي څېړل سوئ دئ . زاهد يوازي د آخرت د ثواب يا د خدای د رضا دپاره، د دونيا تر هري شي او ښادی تېرېږي[۱] .

شېخ نسفي، په خپل لوړ او ارزښتناک عرفاني اثر « انسان الکامل » کي د زاهدانو د بېلابېلو ډلو په باب خبري کړي دي . د ده په نظر، زاهدان دري ډلي دي، چي د هغو بيان په دې ډول دئ:

- په اوله ډله کي هغه زاهدان دي، چي د قيامت او دوږخ له بېلابېلو عذابوڅخه د ژغورني په مقصد، زهد ته ملا تړي . دا د خايفانو يا بېرېدونکوزهد دئ .

- په دوهمه ډله کي هغه زاهدان دي، چي د آخرت د ثواب او د جنت د ډول ډول نعمتو په خاطر، د زهد لار غوره کيي(کوي) . داسي زهد د راجيانو يا هيله کوونکو زهد دئ .

- د زاهدانو په دريمه ډله يا تر ټولو لوړه مرتبه کي، هغه کسان شامل دي ، چي نه د دوږخ له بيري؛ او نه هم د جنت د ښو او ښادييو په هيله، د زهد لوري او سپېڅلي دونيا ته مخه نيسي . د شېخ نسفي په دې دري ګوني وېش کي دا زهد کوونکي ډله د عارفانو ډله ده، چي يوازي او يوازي د خدای د ميني او دوستی په خاطر، زهد لار

ټینګیږي؛ او د خدای په سوځونکي مینه کې د بل هیڅ شي پروا نه لري . دا ډله له خدایه بېرېږي؛ خدای ته هیله لري؛ او هر څه له خدایه غواړي . دونیا او آخرت دعارفانو په عقیده، کوچنی او خوار دئ[2] .

د شېخ نسفي په اند، هغه زاهدان چې له خدای سره معامله کیي؛ یاني دونیا پرېږدي او جنت غواړي، د لوړعقل خاوندان دي؛ ځکه دوی په حقیقت کي د ختو کاسه پرېږدي؛ او د زرو کاسه غواړي . دا ډول عاقلان باید د دونیا شتمنییو، جاه او جلال ته شا واړيي؛ ځکه مال او جلال انسان ته غم او تفرقه ور په برخه کیي[3] . حال دا چي رېښتیني عاقلان د دونیا تر هر مراد لاندي، سل نامرادی ګوري . له دې امله، د دونیا دیوه متزلزل او ناپایدار مراد دپاره هیڅکله همېشني او حقیقي ژوند سل نامېندی او نامرادی نه زغمي؛ او د هغي میني د ترلاسه کولو په هیله، شپه او ورځ ځغاستي پاستي وهي، چي له هري نامېندی پاکه او ژغورلي ده .

زموږ روښان زړي عارف شاعر، علي محمد مخلص، هم په خپله عرفاني شاعری کي زهد ته په خورا لوړ نظر کتلي دي . مخلص، دلویو عرفاني مخکښانو له دیداو وېناوو سره سم، زهد د تصوف او عرفان دریم مقام بولي، چي د پیر روښان په عرفاني ډکتورینوکي د حقیقت له مقام سره یو شان ګڼل کیږي . مخلص، دا مقام په یوه غزله کي د اُحد له غره سره تشبیه کړئ دئ، چي هغه ته رسېدل یې د حضرت عیسا(ع) په څېر لوړ او اولوالعزمه پیغمبر برخه ګڼلي ده . د ده بیان دئ، چي وایي :

دئ دریم مقام د زهد، دی دئ سخت جبـــل اُحده
شه رسته چي پاس پر وخوت د کافر نوس له صولته
حقیقت زاهد ذاکر دئ چي له غیره کُل طاهر دئ
په نفي یې غیر غوڅ کړ د نفي لا په صــلته
دا منزل د حقیقت دئ دنبیو بنه حــالت دئ
په حشر به د عیسا[4] شي، دئ ناجي شي له غفـلته

مخلص، د یوه سپېڅلي عارف په توګه، د زهد او زاهد په ستاینه کي له دې ټولو خبرو سره سره، نه د دونیا د عشوه ګرییو پروا لري؛ او نه هم د جنت د حورو او غلمانوپه لوموکي بند دئ . دی یوازي د هغه میني په اور کي سوځي، چي دونیا او جنت ورته د خس او خاشاک حیثیت لري - د هغه چا مینه، چي اول او آخر نه لري؛ بې شماره عالمونه یې پیدا کړي دي؛ او په ټولو عالموکي د ګردو موجوداتو د ژوند او مرګ مالک دئ؛ لویینت او ستروالي یې هیڅ حدو نهایت نه لري؛ د ناپایه او بې مثله بحرپه څېر پر ټولو کایناتو راچاپېر سوئ دئ؛ په هره څپه کي (کي یې) ملکونه جوړېږي او ورانیږي . مخلص، له داسي بې ساري او بې مثاله هستی سره د خپلي ژوري او مخلصانه میني پر بنسټ استدلال کیي، چي د دونیا او عقبا مینه، دواړه د عرفاني سالک د سپېڅلي او لېونی میني په وړاندي خنډونه او پردې دي . تر هغه مهاله، چي څوک د دغه راز حجابو او موانعو په تور کي نغښتئ یې، د مولا د میني دعوه یوازي لاپي او باتې دي :

هر چي نه لري په زړه کښي د مولا عشق
په خاطر کښي به یې اوسي د دنیا عشق
د مولا د میني ضد دنیا، عقـــبا دئ
له دې دواړو سره نه اوسي دخـدا عشق
چي سالک د حق له میني و جار بــاسي
د طالب په لار کښي سد دئ د عقبا عشق

بل ځای، د زاهدانو او عاشقانو د پرهېزګارۍ خورا ښکلی او په زړه پوري تصوير وړاندي کيي .
مخلص، په دې ښايسته غزله کي د خپل ريښتيني محبوب په دې پېرزويني وياړي، چي د دونيا او آخرت مينه يې
د زړه له حرمه ليري کړې ده :

خايفان د اور له بيري پرهيزګـار دي
عاشقان يې پرهـيزګار دي له فراقـه
د دوزخ د اور له تاوه پرهـيز نه کـه
له دوزخه جدايي پر عـاشق شاقـه
اوس طاعت يې د معشوق په خوشنودی دئ
د رجأ، خوف و طاعت يې که بې باقـه
په عوض بندګي مزدورکه په عالَـم کښي
بې عوضه بندګي کړي خواره عاقـه
که زاهد و حور، قصور وته هوس کـه
رند عاشق يې و ديدار ته دئ مشتاقـه
حقيقي محبوب به چري پر راضـي شي
څو چي نه که د بهشت۵ حوره طلاقــه
د عقبا عروس به مخ ور ښکاره نه کـه
څو دنيا و دين دور نه که له وثاقــه
چي بې دوسته په څه خوښ شي په دووکــونو
له محبوب سره يې قطعي وي شقاقــه
پر مخلص عاشق يې ځکه مِهــر ډېر دئ
د دووکونو حُب يې کوز د زړه له طاقـه

په يوه بله غزله کي د زاهدانو او عارفانو جنتونه پر تله کيي . د ده له عرفاني نړۍ ليد سره سم، زاهدان
يوازي د جنت د ښو او ښادييو دپاره د دونيا له هر نعمت او خوښۍ څخه مخ اړيي؛ په داسي حال کي، چي د
عارفانو جنت يوازي د يار ديدار دئ :

د زاهدو په جنت حور و قصور وي
د عارفو په جنت وينم خنـدان حق
و عارف ته تجلاء۶ که پـــه هر لوري
ور څرګند په هر زمان په هر مکان حق
د عارف د زړه ګمان هاله نفـي شه
چي يې وليده د زړه په ديد عيـان حق

د نورو مالوماتو دپاره وګورئ : تسليم، توبه، توکل، خوف او رجأ، رضأ، رياضت، شُکر، صبر ،
عبادت او عابد، فقر، قناعت، دونيا، عقبا او مولا.

لمنلیکونه

۱ نسفی، انسان الکامل ۳۳۲ .

۲ نسفی، انسان الکامل ۳۳۳ .

۳ نسفی، انسان الکامل ۳۳۴ .

۴ اصل : عیسی . د علي محمد مُخلص د دیوان په ټوله خطي نسخه کي موسا، عیسا، عقبا، معنا او داسي نور عربي ټکي، په اصلي عربي بڼه (موسی، عیسی، عقبی، معنی . . .)کښل سوي دي .

۵ د « بهشت » ټکی د مخلص د دیوان په خطي نسخه کي ځیني ځایونه د « بهښت » په مفغنه او ځیني ځایونه په اصلي پهلوي/ پارسي بڼه (بهشت) راغلئ دئ .

۶ اصل : تجلی .

پاته لري